МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г. С. СКОВОРОДИ
Факультет іноземної філології

До 300-річчя
з Дня народження
Григорія
Сковороди

Сучасні філологічні і методичні студії: проблематика і перспективи

Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції для науковців, викладачів, учителів, здобувачів вищої освіти

18 травня 2022 року

Крапівник Ганна
On Intertextuality Significance in Public Addresses…….…….… 162

Красовицька Лада
Роль комунікативних невдач у створенні комічного ефекту…….……... 164

Лаврухіна Віра, Чубук Олег
До питання про визначення лінгвокультурного концепту у лінгвістиці…… 167

Левченко Яна
Репрезентація концепту ЗНАМЕНИТІСТЬ в ювенальному медіа тексті……... 170

М. Латіф Дурланик
Сингармонізм та принцип мовної економії як базові лінгвістичні особливості тюркських мов …… 172

Невська Юлія, Губа Оксана
Провідні комунікативні стратегії наукового дискурсу: стратегія переконання 174

Новікова Ольга
Етимологічні характеристики концептів CAT та DOG…… 177

Олексенко Олена
Функціонально-стилістична реалізація морфологічної атракції в українському поетичному мовленні…….. 180

Піддубна Наталія
До питання про онімну прецедентність воєнної доби…….. 182

Подгурська Інна
Мотивація пропріальних одиниць на позначення прізвиськ В. Путіна в сучасному англомовному політичному дискурсі……..…….. 185

Подуфалова Тетяна
Professional Stereotypes in Terms of Linguistics……..…….. 188

Прокоф'єв Геннадій
Іронія як комунікативний вибір……...……. 192

Редько Євген
Деякі коментарі до польської арґотичної етимології……...……. 194

Руда Наталія, Жукова Катерина
Поняття мікросинтаксису в китайській мові……...…….. 196

Самохіна, В.О. (2012). *Жарт у сучасному комунікативному просторі Великої Британії та США.* 2-е, перероб. і доп. вид. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна.
Brône, G. (2008). Hyper- and misunderstanding in interactional humor. *Journal of Pragmatics,* 40 (12), 2027-2061. Retrieved from https://www.sciencedirect.com/ journal/ journal-of-pragmatics/vol/40/issue/12
Jennings, G. (2016). Sing. Script. Retrieved from https://www.scripts.com/script/sing _18183
Samson, Andrea C. (2008). *Cognitive and Neural Humor Processing: The influence of structural stimulus properties and Theory of Mind.* Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde an der Philosophischen Fakultät der Universität Freiburg. 2008. Retrieved from https://doc.rero.ch/record/11607/files/Samson AC.pdf

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОГО КОНЦЕПТУ У ЛІНГВІСТИЦІ

Віра Лаврухіна
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, Україна
Олег Чубук
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, Україна

На цей час різноманітні дослідження зв’язків мови та свідомості певного етносу залишаються серед актуальних завдань лінгвістичної науки. Людина була і залишається центром наукового пізнання будь-якої галузі знань, у тому числі й лінгвістики, у межах якої мова досліджується як суспільне явище, що тісно пов’язане з культурою та історією народу. В останні роки сучасна лінгвістика досить багато уваги приділяє вивченню мови як одного з способів інтерпретації людської культури. Здебільшого це пояснюється тим, що мова є способом висловлення людської думки та водночас висвітлює природу людської психіки і в цілому може являти собою одну з характеристик будь-якої нації. За останні приблизно 20 років у сучасній лінгвістиці сформувався новий напрям – культурологічна лінгвістика або лінгвокультурологія, тобто та галузь лінгвістики, яка виникла на межі лінгвістики і культурології. Вона займається вивченням людини та її взаємодії з навколишнім світом, зафіксованої у свідомості у вигляді понять, образів та поведінкових актів, відповідаючи сучасним вимогам лінгвістики та культурології (Н.Д. Арутюнова, В.В. Воробйов, В.І. Карасик, Н.А. Красавський, В.А. Маслова, Ю.С. Степанов, В.Н. Телія).

Базовою категорією лінгвокультурології є концепт. На цей час термін «концепт» знаходить досить широке застосування у різних площинах лінгвістичної науки, несучи на собі риси певних культурних систем, якими він був сформований. Він увійшов до понятійного апарату не тільки в

лінгвокультурології, а й в когнітивістиці та семантиці. Період затвердження терміну в науці неодмінно пов'язаний з певною довільністю його вживання, розмитістю кордонів, змішуванням з близькими за значенням та мовною формою термінами. Цей термін з точки зору сучасної науки є інтегрованим, що зумовлює неоднорідність його тлумачення й структури. Концепт, відтворюючи специфічну мовну картину світу, інтерпретує вербалізацію певним етносом навколишнього світу на основі загальнолюдського та специфічно-національного досвіду. Вивчення культурологічних концептів у різносистемних мовах представляє великий інтерес для подальшого розвитку мовознавства, так як дозволяє виявити різницю в їх сприйнятті. Зазвичай, в структурі концепту як багатомірного ментального утворення відокремлюються три основні складові - образно-перцептивна, понятійна та ціннісна. Поєднуючи в собі ознаки поняття, образу й значення, лінгвокультурний концепт «характеризується гетерогенністю та багатозначністю, приймаючи від поняття дискурсивність уявлення сенсу, від образу – метафоричність і емотивність цього уявлення, а від значення – включеність його імені в лексичну систему мови» (Арутюнова, 2015). У той же час, у науковій літературі лінгвокультурний концепт визначається як ментальна одиниця фонетичного, лексичного та граматичного рівня. У зв'язку з чим актуальним є дослідження щодо вивчення, розуміння та тлумачення в мові тих рис, що прямо або опосередковано вказують на особливості розвитку, історії, життя й культури певного народу.

Лінгвокультурний концепт як частина загального поняття концепту відрізняється від інших ментальних одиниць акцентуацією ціннісного елементу, адже його центром завжди є певна цінність, оскільки концепт є так званим інструментом для дослідження культури, в основі якої, як відомо, лежить саме ціннісний принцип. Лінгвокультурний концепт відображає одне з понять, яке своїм значним змістом узагальнює культурний досвід певного культурно-етнічного шару людей. С.Г. Воркачов визначає концепт як окремий предмет колективної свідомості, який направляє до вищих сутностей, який має вираження в мові й відзначається етнокультурною властивістю. На думку вченого, єдиним сенсом термінологізації слова «концепт» вважається необхідність у співвіднесенні семантичних одиниць з мовною особистістю, яка є представником національного менталітету (Воркачев, 2004). Поєднуючи в собі ознаки поняття, образу й значення, лінгвокультурний концепт «характеризується гетерогенністю та багатозначністю, приймаючи від поняття дискурсивність уявлення сенсу, від образу – метафоричність і емотивність цього уявлення, а від значення – включеність його імені в лексичну систему мови» (Арутюнова, 1980, с. 156).

У структурі концепту як багатомірного ментального утворення В.І. Карасик виокремлює три основні складові. «Будучи тривимірним (як мінімум) утворенням, культурний концепт містить предметно-образну, понятійну й ціннісну складові» (Карасик, 2002, с. 105). Дослідження лінгвокультурного концепту сприяє оптимізації й поглибленню розуміння лінгвокультурних концептів у мовленнєвій комунікації в цілому.

Фразеологічний фонд мови займає особливе місце з-поміж засобів об'єктивації концептів, оскільки фразеологічні одиниці мають культурологічну значущість та здатні образно та експресивно позначати події та явища повсякденного життя людини (представника лінгвокультурної спільноти), надаючи їм позитивної або негативної оцінки. Питанню культурно-національної специфіки в порівняльно-зіставному та інтроспективному планах, проблемам «мови і культури», «фразеології і культури», «фразеології в контексті культури» в останні роки присвятили чималу кількість робіт С.Г. Тер-Мінасова, В.А. Маслова, В.М. Телія, А.О. Брагина, О.О. Потебня, Г.Б. Гудков та інші. Наразі прийнято відзначати таку важливу функцію фразеологічного значення, як конотативно-культурологічну. Змістом останньої є відношення, яке існує між образно-мотивованою формою мовних одиниць та включеною до неї культурно значимою асоціацією (Телия, 1996, с. 233). Виокремлення цієї функції пов'язано із розумінням фразеологічних одиниць як народних стереотипів: фразеологізми виникають у національних мовах на основі такого образного уявлення дійсності, яке відображає історичний або духовний досвід мовного колективу, що безумовно пов'язаний з його культурними традиціями, бо суб'єкт номінації та мовленнєвої діяльності – це завжди суб'єкт національної культури (Телия, 1993). Створення фразеологізмів у процесі лінгвокреативної мисленнєвої діяльності спирається на сферу фонових знань людини, до якої інформація поступає із індивідуального або соціального досвіду її діяльності у зримому просторі. Кожне поняття репрезентується концептом і має певну структуру. Такому концепту притаманний динамічний характер, оскільки він постійно функціонує. Концепти, які стоять за фразеологічними одиницями, не відрізняються від концептів, об'єктивованих словом, причому динамічний характер концептів призводить до того, що межа між концептами різних типів виявляється нечіткою, вона має здатність стиратися або фіксуватися знов. Отже, фразеологізми на відміну від слів прямо відображають когнітивну діяльність членів мовного соціуму. Саме вони становлять предмет нашого подальшого дослідження.

Список використаних джерел

Арутюнова, Н.Д. (1980). К проблеме функциональных типов лексического значения. *Аспекты семантических исследований* (с. 156–249). М.: Наука.

Воркачев, С.Г. (2004). *Счастье как лингвокультурный концепт*. М.: ИТДГК «Гнозис».

Карасик, В.И. (2002). *Языковой круг: личность, концепты, дискурс*. Волгоград: Перемена.

Телия, В.Н. (1996) *Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспект*. М.: Школа «Язык русской культуры».

Телия, В.Н. (1993) Культурно-национальные коннотации фразеологизмов (от мировидения к миропониманию). *Славянское языкознание*: *Сб. докл.*, 302–314.